

Sborník příkladů dobré praxe

Projekt Práce s romskou komunitou ve městě Karviná

Sborník příkladů dobré praxe

Úspěšné metody a praxe na poli sociálního začleňování z Belgie a Nizozemska

Praha, Karviná, březen 2014

Projekt: Roma PLATFORM Karviná – Práce s romskou komunitou ve městě Karviná

Číslo projekt: CZ.1.04/5.1.01/77.00042

Obsah

Úvodní slovo.....	5
1. Klíčoví hráči v oblasti zaměstnanosti a sociálního začleňování v zahraničí	6
1.1 Belgie.....	6
1.2 Nizozemsko.....	7
2. Představení zahraničních partnerů.....	8
2.1 Diest	8
2.2 Nieuwegein.....	9
3. Konkrétní příklady dobrých praxí a nových procesů	11
3.1 Zlepšení uplatnitelnosti v zaměstnání	11
3.1.1 Výuka nizozemštiny v hrací knihovně pro ženy.....	11
3.1.2 Romská pracovní skupina ve městě Diest.....	13
3.1.3 Přemostění - projekt pro mladistvé ohrožené sociálním vyloučením.....	15
3.1.4 Kurzy základního vzdělání pro dospělé.....	17
3.1.5 Projekt „Lépe ve škole“.....	19
3.1.6 Není úniku (No escape)	21
3.1.7 Metoda výměny – „Něco za něco“	22
3.2 Sociální podnikání a možnosti zaměstnání	24
3.2.1 Recyklace, oprava a znovu prodej vyhozeného zboží	24
3.2.2 Oprava kol	26
3.2.3 Výroba svíček a ekologické centrum.....	28
3.2.4 Práce na prvním místě.....	32
3.3 Dostupnost a kvalita bydlení	34
3.3.1 Přístup bytového družstva k sociálně slabým	34
3.3.2 Lokality ve Veldhovenu.....	36
4. Shrnutí	39
5. Profily zpracovatelů	40
5.1 MEPCO, s.r.o.	40
5.2 Statutární město Karviná	41

Úvodní slovo

Vážené čtenářky a vážení čtenáři,

prostřednictvím Sborníku, který se Vám dostává do rukou, bychom s Vámi rádi sdíleli a šířili úspěšné metody a praxe ze zahraničí, které se věnují aktuálnímu tématu sociálního začleňování. Oblast sociálního vyloučení není naléhavým problémem jen ve městech v České republice, ale i v municipalitách v Evropě. Evropská unie si uvědomuje důležitost problému a stanovila řešení sociální inkluze jako jednu z hlavních tematických oblastí, kterou bude do budoucna podporovat. Sdílení zkušeností a způsoby řešení reálných situací mezi zainteresovanými subjekty je žádoucí a relativně jednoduchou cestou, jak přispět k nastartování optimálního rozvoje obcí a měst a vyřešení dané situace.

Tento Sborník je sbírkou nových procesů a dobrých praxí při práci s obyvateli sociálně vyloučených lokalit, které získali účastníci projektu „Práce s romskou komunitou ve městě Karviná (reg. č. CZ.1.04/5.1.01/77.00042)“ při studijních cestách v Belgii a Nizozemsku. Zahraničními partnery projektu byla města Diest v Belgii a Nieuwegein v Nizozemsku. Odborný tým se ve své práci zaměřil na tyto oblasti:

- zlepšení uplatnitelnosti v zaměstnání;
- sociální podnikání a možnosti práce;
- dostupnost a kvalita bydlení.

V této publikaci nemohou být pokryta všechna řešení, která se zvolených témat týkají, ale odborný tým se pokusil vybrat ta, u nichž spatřoval možnou uplatnitelnost i v českém prostředí. Cílem publikace je prezentovat ve srozumitelné podobě na konkrétních příkladech, jak lze přistoupit k sociálnímu začleňování.

Sbírka je určena pro všechny, kteří se problematikou sociálního začleňování zabývají, a přáním autorů je, aby byl Sborník pro ně přínosem a inspirací.

1. Klíčoví hráči v oblasti zaměstnanosti a sociálního začleňování v zahraničí

1.1 Belgie

Belgie se skládá z 3 regionů (Brusel, Flandry a Valonsko) a dále z 3 komunit (vlámská, francouzská a německy mluvící). Orgány na jednotlivých úrovních (federální, regionální, místní) jsou zodpovědné za širokou škálu záležitostí a jejich kompetence se různí. Na federální úrovni se jedná o Federální službu sociálního začleňování a službu zaměstnanosti a sociálních věcí. Na regionální úrovni funguje tzv. Veřejná služba zaměstnanosti, jejíž činnost lze připodobnit k aktivitám úřadů práce. Pro problematiku sociálního začleňování je v Belgii typický přístup prosazování principu spolupráce mezi všemi zainteresovanými subjekty (viz příklad ve městě Diest). Zajímavý je koncept sociálního podnikání. Sociální podniky zaměstnávají osoby, které se těžko uplatňují na trhu práce. V Belgii se jedná o dlouhodobě nezaměstnané, osoby po výkonu trestu, azylanty a osoby s psychickým postižením. Tyto podniky úzce spolupracují s místní Veřejnou službou zaměstnanosti. Společnosti fungují z 50% z vlastních prostředků (ze zisku) a z 50% jsou podporovány dotacemi (EU, stát, obec).

Centrální

- Federální služba sociálního zabezpečení
- Federální služba zaměstnanosti a sociálních věcí

Regionální

- Veřejná služba zaměstnanosti (úřad práce)
- Regionální integrační centrum Foyer

Místní

- Samosprávy
- Další neziskové a nestátní organizace (např. Veřejné centrum sociální péče, Centrum obecné psychologické péče, Místní konzultační platforma pro vzdělávání, Středisko výuky nizozemského jazyka, sociální podniky, atd.

1.2 Nizozemsko

Centrální vláda a místní samosprávy hrají důležitou roli v podpůrném systému práce s nezaměstnanými a procesech sociálního začleňování. Centrální vláda a místní samosprávy jsou brány jako rovnocenní partneři. V roce 2004 došlo k výrazné regionalizaci podpůrného zaměstnaneckého systému. Centrální vláda uložila 30 největším obcím za úkol koordinovat pracovní trh na svém území a v okolních menších obcích. Obce dostaly svobodu, aby rozhodly o povaze a rozsahu re-integračních aktivit pro osoby vyžadující sociální podporu a zároveň jsou odpovědné za systém podpory, zahrnující jejich finanční riziko. Vznikl tak program „Práce na prvním místě“, který v sobě zahrnuje jak kombinaci povinné práce, tak aktivit na zvýšení znalostí a dovedností. Na základě získaných zkušeností lze tvrdit, že v oblasti sociálního začleňování a podpory zaměstnanosti je v Nizozemsku na místní úrovni výrazně upřednostňován princip prevence, partnerství, sdílení informací a spolupráce mezi všemi zainteresovanými subjekty.

Centrální

- Ministerstvo sociálních věcí
- Rada pro práci a příjem

Regionální

- Institut pro dávky v nezaměstnanosti (UWV)
- Job centra (Werkplein)

Místní

- Samosprávy
- Další neziskové organizace, sdružení a privátní organizace (např. Stimulansz; Werk Loont!, Jupthaas Wonen)

2. Představení zahraničních partnerů

2.1 Diest

Belgické město Diest má přibližně 23 000 obyvatel a nachází se v regionu Flandry. Romové zde tvoří relativně novou skupinu migrantů. Odhad obyvatel romské národnosti žijící ve Flandrech se pohybuje mezi 15 000 a 20 000. Město Diest je multikulturním centrem, více než 15 % obyvatel patří ke kulturním a etnickým menšinám. Žijí zde obyvatelé 75 národností, přičemž počet Romů ve městě činí přibližně 270.

Město Diest bylo vybráno do projektu, aby představilo obecný přístup k začleňování obyvatel sociálně vyloučených romských lokalit v Belgii a zároveň, aby reprezentovalo vlastní zkušenosti s realizací politik na sociální začleňování, zejména pak příklady sociálního podnikání a programů na zvýšení zaměstnanosti této cílové skupiny.

Vybrané město uplatňuje speciální politiky a strategie směřující k integraci Romů. Jedná se zejména o politiku rozvoje institucí a služeb, rovných příležitostí ke vzdělání, zaměstnanosti, sociálního podnikání a programů terénních sociálních pracovníků jako důležitého článku mezi společností a Romy. Město Diest se vyznačuje bohatými zkušenostmi se sociálním podnikáním. Ve městě funguje několik společností, které zaměstnávají znevýhodněné obyvatele města. Jedná se zejména o obchod s recyklovaným zbožím a zbožím z druhé ruky či dílna na opravu kol.

Mezi aktéry zabývajícími se integrací Romů patří Romská pracovní skupina, jejímž cílem je řešení aktuálních problémů, které se ve spojitosti se začleňováním romského etnika ve městě vyskytují. Dále Spelothek neboli knihovna, jež představuje centrum, které nabízí zázemí pro vzdělávání nejen dětem, ale i jejich rodičům. Na vzdělávání romského obyvatelstva má v Diestu podíl:

- Místní konzultační platforma pro vzdělávání, která se snaží, aby každý žák měl rovnou příležitost k učení a vlastnímu rozvoji,
- Centrum pro základní vzdělání, které organizuje kurzy pro dospělé osoby, které neměly možnost navštěvovat základní školu či ji nedokončily,
- Centrum pro vzdělání dospělých zaměřené na oblasti druhého a třetího stupně vzdělávání,
- Středisko výuky Nizozemského jazyka, které zprostředkovává zájemcům jazykové kurzy.

2.2 Nieuwegein

Město Nieuwegein se nachází v samém srdci Nizozemska a je jedním z nejmladších měst v zemi. Žije zde přibližně 62 000 obyvatel. Současné statistiky ukazují, že více než 20 % populace města Nieuwegein je zahraničního původu, kam spadá i 400 romských občanů, jejichž usídlení je datováno od roku 1978.

Nieuwegein má dlouhodobé zkušenosti v rozvoji a realizaci politik směřem k integraci migrantů a Romů. V současné době je realizován nový integrační program „Výměna“. Program je založen na intenzivní asistenci romským rodinám s cílem řešení jejich komplexních problémů pomocí integrovaného přístupu na bázi „něco za něco“. Problémy jsou většinou tak komplikované, že vyžadují ve většině případů individuální přístup. Hlavním cílem integračního programu je redukce závislosti romských rodin na sociálních dávkách a rozvoj vzdělání pro Romy.

Město Nieuwegein je též členem Platformy nizozemských romských municipalit, která vznikla na popud místních samospráv. Prostřednictvím „Platformy“ si municipality sdílejí zkušenosti, předávají dobré praxe ve věci sociálního začleňování a společně komunikují s národní vládou a různými experty na sociální začleňování. Platforma podporuje novou politiku směřující ke zvýšení zapojení Romů do rozvoje municipalit, věří v integrovaný přístup a uplatňuje kombinaci investic do péče a zároveň stanovení a vymáhání základních pravidel.

3. Konkrétní příklady dobrých praxí a nových procesů

3.1 Zlepšení uplatnitelnosti v zaměstnání

3.1.1 Výuka nizozemštiny v hrací knihovně pro ženy

Instituce: Spelothek – hrací místnost a knihovna.

Spelothek je centrum, které nabízí zázemí pro vzdělávání nejen dětem, ale i jejich rodičům. Prostory jsou součástí tzv. Zelené školy nebo také „základní školy blíže k přírodě“.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Ženy, většinou Romky nebo imigrantky, které neznají úřední jazyk nizozemštinu

mohou naučit číst, psát, rozvíjet sociální dovednosti, komunikaci a úřední jazyk, nizozemštinu. Ženy, které se rozhodnou pravidelně navštěvovat centrum, si mohou přivést s sebou děti.

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Každé úterý v centru Spelothek probíhá výuka nizozemštiny pro vybrané rodiče žáků základní školy, zejména se jedná o ženy romské národnosti a migrantky. Výuka se přizpůsobuje individuálním potřebám účastníků, nepodobá se stylu uplatňovaného v běžné škole. Kurzy momentálně navštěvují Romky z Turecka a z Balkánu. V rámci tohoto kurzu se účastnice

Každou středu odpoledne se prostor opět otevírá pro rodiče a děti, kteří si sem mohou přijít společně hrát. Podmínkou je mluvit nizozemsky. Centrum disponuje různými hračkami a prostory pro hru. V rámci tohoto zařízení funguje půjčovna hraček. Za poplatek 5 EUR na rok je možné zapůjčit si 1 hračku na 1 měsíc. Pokud hračku zájemce nevrátí do 3 měsíců, musí zaplatit cenu hračky nové.

Všechny hračky mají didaktický účel. Hračky jsou tematicky rozděleny – nácvik motoriky, rozvoj jemné motoriky, stavebnice, výukové (jazykové, matematické, PC...). V létě pracovníci Spelothek organizují letní tábor pro děti, které mají problém nastoupit do první třídy.

Dále organizace pomáhá mladistvým „jungsters“, kteří předčasně opouštějí střední školu. Organizace pořádá školení pro učitele, jak spolupracovat s problémovými studenty. Zástupci

Spelothek zdůrazňují význam společné komunikace a předávání informací, hledání talentů v lidech, vzbuzení a umožnění prožívání pocitu důležitosti.

Organizace zaměstnává též dobrovolníky, kteří by díky svým zdravotním problémům nemohli být uplatněni na běžném pracovním trhu.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Tento projekt vychází ze tří hlavních principů, a to prevence, integrace a propojení. Na znalost úředního jazyka je v Belgii kladen velký důraz, zejména z hlediska uplatnění se na trhu práce. Pokud někdo nezná úřední jazyk, není schopen si cokoli vyřídit na úřadech, najít si práci či porozumět komunikaci se školou ohledně vzdělání dětí. Snahou organizace je podchytit rodiče dětí, které navštěvují školu a naučit je nizozemštinu přirozenou formou (hrací knihovna – hra a učení dohromady). Výuka probíhá individuální formou dle schopností účastníků. Zároveň podporuje interakci mezi dětmi a rodiči i rodiči a okolím.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Valeer Schodts, Předseda místní platformy pro vzdělávání LOP, valeerschodts@skynet.be
www.spelothek.nl

3.1.2 Romská pracovní skupina ve městě Diest

Instituce: Romskou pracovní skupinu zajišťuje Místní konzultační platforma pro vzdělávání.

Součástí pracovní skupiny jsou zástupci:

- města,
- sociálně – právní ochrany a sociálního úřadu,
- mediátorů,
- škol,
- městské policie,
- Romů,
- neziskových organizací a dalších zainteresovaných institucí.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Příslušníci místní romské komunity

a stravovací návyky romských dětí, stížnosti sousedů na hluk a stížnosti obyvatel na zvyšování kriminality.

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Romská pracovní skupina se v Diestu pravidelně schází. Formou kulatého stolu diskutuje a hledá řešení aktuálních problémů, které jsou ve spojitosti se začleňováním romského etnika ve městě řešeny. Složení skupiny je velmi rozmanité a zahrnuje všechny místní klíčové aktéry, kteří se romskou problematikou zabývají.

Mezi aktuálně probíranými problémy jsou témata vyhoštění rodiny z Belgie, hygiena

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Pravidelnost společných setkání a aktivní zainteresovanost všech klíčových subjektů vytváří systémový nástroj pro řešení mnohdy provázaných problémů spojených s cílovou skupinou.

Positivní efekt na řešení problémů má spolupráce, informovanost a propojenost jednotlivých subjektů.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Jose Manuel Gonzalez, garant integrace, Město
Diest, jose.gonzalez@diest.be
<http://www.diest.be>

3.1.3 Přemostění - projekt pro mladistvé ohrožené sociálním vyloučením

Instituce: Regionální integrační centrum Foyer

Integrační centrum Foyer je nezisková organizace, která byla založena v roce 1969 a je zaměřena na globální integrační problémy etnických menšin. Společnost je aktivní na úrovni místní, regionální i mezinárodní. Centrum Foyer navštěvuje relativně vysoké procento romských obyvatel.

Konkrétně se Foyer věnuje zejména těmto činnostem:

- projektům sdíleného bydlení;
- poskytování služeb kočovným Romům;
- poskytování právních služeb;
- zprostředkování mezikulturních setkání;
- službám a poradenství pro nově příchozí;
- provozu výrobních dílen;
- provozu centra mládeže;
- provozu centra pro rekvalifikace;
- poskytování osobních cest rozvoje pro osoby od 15 do 18 let.

Mediátor vyhledává tuto mládež na ulicích, hovoří s nimi a motivuje je k nástupu na střední školu nebo k připojení se k programům ve Foyer.

Koncept projektu nabízí studentům možnost využití kombinace studia a práce. Studenti chodí tři dny do školy a dva dny do práce. Vzdělávací instituce jim zajistí práci s organizací, ve které mají možnost se dále pracovním uplatnit i po dokončení studia. Úkoly jsou individuálně přizpůsobovány. Pokud student nemá absenci ve škole, má i pracovní část týdne placenou, většinou ve výši 3 - 4 EUR/hod. Záměrem projektu je nabídnout těmto mladým lidem vhodnou alternativu, která skloubí školní docházku s možností pracovního uplatnění a získání zkušeností. Po ukončení studia se těmto osobám snadněji hledá zaměstnání díky nabytým praktickým znalostem. Každý úspěšný účastník po absolvování projektu obdrží osvědčení, které však nenahrazuje oficiální vysvědčení.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Mládež ve věku 15 – 18 let, která opustila školu před ukončením školní docházky.

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Program se zaměřuje na studenty, kteří se odmítají vzdělávat a tráví volný čas bezcílně.

Centrum nabízí studentům možnosti zaměstnání ve firmách, které s ním spolupracují.

Například se jedná o tyto pozice:

- administrativní asistent/ka;
- řemeslník;
- údržbář;
- truhlář;
- barman/ka;
- pomocná síla v kuchyni;
- prodavač/ka;
- asistent/ka učitele v MŠ;
- recepční;
- malíř.

Mladí lidé, kteří jsou zapojeni do projektu, musí též udržovat určité povinnosti:

- chodit do práce a přicházet včas;
- poslouchat mentora/vedoucího;
- dodržovat instrukce a plnit zadanou práci;
- pracovat spontánně s nasazením;
- včas v práci informovat o případné absenci;
- vycházet s ostatními v týmu;
- dodávat zpětnou vazbu;
- umět si požádat o pomoc v případě potřeby.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Projekt se zaměřuje na mládež, která je významně ohrožena sociálním vyloučením. Foyer opětovně navazuje kontakt s touto mládeží a udržuje jejich vztah se společností. Nabízí jim alternativu, jak znovu nasměrovat svůj život a podporuje je v návratu zpět

do vzdělávacího procesu. Konkrétně Foyer mladým nabízí:

- možnost vzdělávat se,
- získat vhodné zkušenosti a dobrou praxi,
- zlepšit sociální a komunikační dovednosti,
- zvýšit sebevědomí a sebepoznávání,
- uvědomit si odpovědnost a povinnosti být občanem,
- dosáhnout osobní odolnosti,
- dosáhnout integrace do společnosti (cesta za prací / dalším vzděláváním).

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Johan Lemans, Regionální integrační centrum Foyer, e-mail: johan.lemans@foyer.be
<http://www.foyer.be>

3.1.4 Kurzy základního vzdělání pro dospělé

Instituce: Centrum pro základní vzdělání

Jedná se o vzdělávací středisko pro dospělé osoby nad 18 let negramotné nebo s velmi nízkou úrovní vzdělání. Ve Vlámku existuje 13 center, které zaměstnávají cca 80 učitelů a mají 5000 studentů.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Negramotné osoby starší 18 let

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Tato instituce organizuje kurzy pro dospělé. Zaměřuje se na osoby, které neměly možnost navštěvovat základní školu, nebo ji nedokončily. Kurzy jsou otevřené pro všechny osoby nad 18 let. Většinou jde o imigranty. Tento program financuje vláda. Výuka je poskytována zdarma a probíhá v malých skupinkách 6–12 účastníků. Program kurzů se individuálně přizpůsobuje účastníkům. Kurz trvá 1–2 roky.

Klienti si mohou vybírat například z této nabídky kurzů:

- nizozemština – čtení a psaní;
- matematika – zaměření na matematické úkony pro každodenní život – jak nakládat s penězi, jak spočítat plochu na vymalování pokoje, jak se připravit na pomoc dětem ve škole;
- cizí jazyky;

- základní sociální znalosti – základy historie, čtení jízdního řádu, místní etické zvyklosti;
- nebo znalost počítačů a dalších běžně používaných technologií (velmi oblíbený kurz u starších lidí).

Úspěšní absolventi dostávají certifikát. Pro účastníky centrum také organizuje konverzační setkání, kde si mohou procvičit nizozemštinu v praxi. V Diestu se těchto kurzů účastní 10 Romů.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Uplatnitelnost lidí bez základního vzdělání na pracovním trhu je minimální. V ČR se osoba, která nemá ukončenou povinnou školní docházku, nemůže stát uchazečem o zaměstnání. Navíc někteří lidé mohou mít problémy s praktickým čtením a psaním, i když školní docházku absolvovali. Toto se pak projevuje potížemi s vyplňováním dotazníků při hledání práce, s chápáním psané instrukce, se zvládnutím mobilního telefonu nebo počítače.

Zároveň bez základní znalosti není na co navazovat při profesním vzdělání. V mnoha případech tyto osoby neabsolvovaly povinnou školní docházku vlastní chybou či z vlastní vůle, v Belgii se jedná např. o imigranty. V dospělosti pak vzrůstají bariéry pro to znovu začít. Praxe vyučování dospělých musí být odlišná. Zaměření se na tuto skupinu lidí a nabídnutí jim individuálního přístupu je vhodnou alternativou.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Campus Diest, Veemarkt 14, 3290 Diest, diest@cbeopenschool.be, www.basiseducatie.be

3.1.5 Projekt „Lépe ve škole“

Instituce: Místní konzultační platforma pro vzdělání

Platforma působí ve městě Diest, kde je na oblast vzdělávání kladen velký důraz. Platforma spojuje místní poskytovatele vzdělávání a místní organizace, kterých se zajištění rovnosti příležitostí ve vzdělávání týká a funguje na základě dobrovolnictví. Organizace se snaží, aby každý žák měl rovnou příležitost k učení a vlastnímu rozvoji.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Děti

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Projekt „Lépe ve škole“ se zaměřuje na skutečnost, jak dostat všechny děti do školy a po ukončení školní docházky zajistit všem stejné příležitosti. Povinná školní docházka v Belgii trvá od 6 do 18 let. Do vzdělávacího procesu se děti začínají začleňovat již od 2,5 let (nepovinně). Základní školu navštěvují děti ve věku od 6 do 12 let. Od 12 do 18 let poté přechází na střední školu. Projekt je zacílen jak na **předškolní vzdělání** (jazykové znalosti), **základní vzdělání** (nejen aby děti byly fyzicky ve škole, ale aktivně se účastnily výuky, měly svačinu a pracovní pomůcky), **tak i stredoškolské vzdělání** (docházka, zabránění předčasným odchodům ze škol).

Jedním z výstupů projektu je, že každá škola musí mít zřízeno speciální centrum, jehož cílem je:

1. řešit problémy spojené s učením,
2. poskytovat psychickou a lékařskou pomoc,
3. pomáhat při řešení kariéry,
4. řešit absence.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

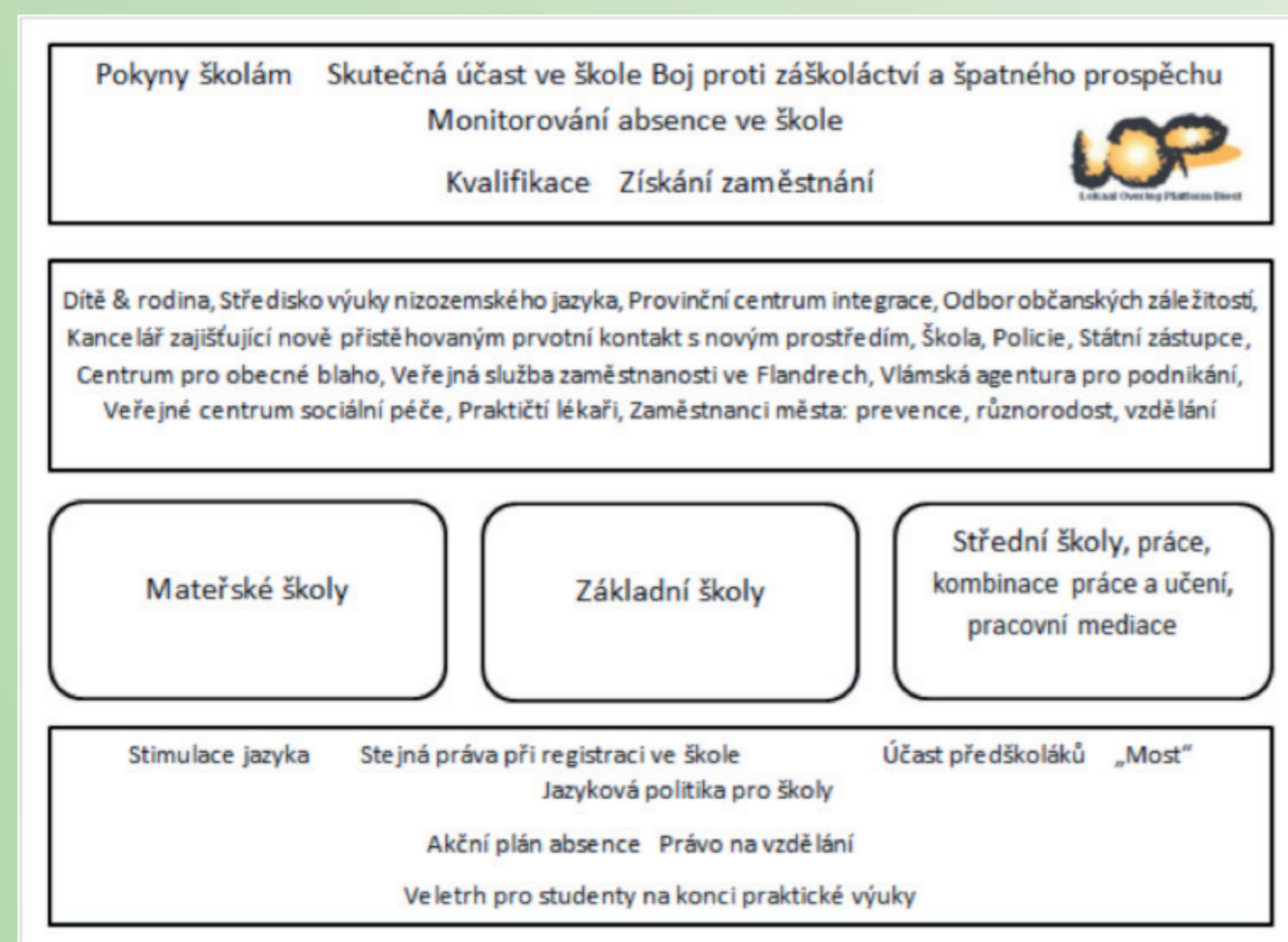
V Diestu velmi dbají na dodržování školní docházky, vzdělání se obecně považuje za důležitý stupeň pro uplatnění se na pracovním trhu. Pro dobrovolnou docházku dětí do předškolních zařízení se snaží Romy přesvědčovat pracovníci neziskových organizací. Postupně přesvědčili matky romských dětí, aby jejich děti navštěvovaly školku už od 2,5 – 3 let. S docházením dětí do školy pomáhají tzv. mediátorky (terénní pracovníce), které vodí

děti z romských čtvrtí do školy. V případě, že děti nechodí do školy, škola informuje o absencích příslušné instituce (např. platforma, město, úřad pro vyplácení dávek). Rodině je poté vysvětlována důležitost školní docházky a jsou motivováni pro jejich další spolupráci se školou. Školní pomůcky dostávají děti zdarma, hradí si výlety a jiné akce. Podmínkou je že částka za mimoškolní akce nesmí přesáhnout 60 EUR ročně.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Valeer Schodts, Předseda místní platformy pro vzdělávání LOP, valeerschodts@skynet.be
<http://www.diest.be>

SCHÉMA PROJEKTOVÉ FIŠE LÉPE VE ŠKOLE

3.1.6 Není úniku (No escape)

Instituce: Město Veldhoven
ve spolupráci s neziskovou organizací Stimulansz, jejíž pracovníci jsou prostředníky pro Romy a vzdělávacími poradci pro romské rodiče.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Mladé romské ženy (18-27 let) s mladými dětmi.

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Projekt je součástí konceptu dodržování „práv a povinností“ ve městě Veldhoven. Cílovou skupinou jsou mladé romské ženy (18-27 let) s mladými dětmi, závislé na sociálních dávkách. Matky s dětmi docházejí 2 x týdně od 9 do 12 hodin na lekce nizozemštiny, čtení, psaní, počítačů a výchovy dětí. V průběhu výuky je zajištěno hlídání dětí a probíhá předškolní výchova. Ženy dále diskutují o každodenních problémech, zdravé výživě, atd. V rámci projektu funguje úzká spolupráce mezi organizací Stimulansz, organizací pro vyplácení dávek a Ster College (střední školou).

Účast je pro ženy povinná, pokud chtějí pobírat sociální dávky. Pokud účastnice chybí, je navštívena doma a musí podat vysvětlení. Pokud chybí 2x, už musí podávat vysvětlení na úřadu pro vyplácení sociálních dávek.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Jedná se o aktivizační program, který pracuje s velmi ohroženou skupinou. U žen na mateřské dovolené dochází k omezení určitého kontaktu s pracovním trhem a částečně i snížení pracovních dovedností. U žen, které jsou dlouhodobě na mateřské dovolené, hrozí, že se do pracovního procesu po několika letech strávených v domácnosti již nevrátí. Tento program pomáhá aktivovat právě tyto matky a zvyšovat jejich možné uplatnění na trhu práce. Zároveň zajištěním programu pro děti probíhá i předškolní výuka u jejich malých dětí.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Pieter Dovens, Romský mediátor, Město Veldhoven,
pieterdovens@stimulansveldhoven.nl
<http://www.stimulansveldhoven.nl>

3.1.7 Metoda výměny – „Něco za něco“

Země: Nizozemsko

Instituce: Město Nieuwegein

CÍLOVÁ SKUPINA:

Příslušníci místní romské komunity

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Nový přístup k problematice romských rodin byl v Nieuwegeinu zahájen na začátku roku 2009. Zaměřuje se na romské rodiny a řídí se zejména dvěma principy:

- nizozemské zákony a pravidla musí být jasně dodržovány;
- romským rodinám bude nabídnuta perspektiva pomoci zlepšit jejich účast na životě ve společnosti.

Pro tento přístup byla schválena finanční investice 350 000. EUR za rok. V rámci nového přístupu bylo vybráno 5 základních cílů:

- zlepšit školní docházku romských dětí;
- snížit závislost na sociálních dávkách;
- snížit zadluženost;
- snížit antisociálního chování;
- snížit kriminalitu.

Hlavním záměrem tohoto přístupu je dosáhnout pozitivní změny v rodině – s důrazem jak na děti, tak na rodiče – a zlepšit jejich celkové životní podmínky. Přístup je založen na výměně mezi klientem a mediátorem. Mediátoři pracují v souladu s motem „jedna rodina, jeden plán,

jeden ředitel.“ Základním principem této výměny je „něco za něco“, tedy „já ti něco dám (pomoc), ale od tebe pak očekávám něco na oplátku.“

Metoda funguje na bázi spolupráce. Účastníky programu „Výměna“ jsou úřad státního zástupce, policie, 3 bytová družstva, sociální (Vitrás CMD) a komunitní pracovníci (Movactor), provincie Utrecht, úřad pro mládež, Rada pro ochranu dětí, hygienická služba, spolupracující základní a střední školy, odbory a oddělení městského úřadu (sociální záležitosti, povinná školní docházka, integrace, dluhové poradenství).

V rámci doprovodných činností programu probíhá dialog s romskými rodinami, informační setkání mezi organizacemi a rozvíjení odborných znalostí. V potaz jsou brána média a veřejná diskuse. Snahou je také uplatňovat lobbying na vládě, město se účastní Platformy nizozemských romských municipalit a je aktivní i na evropské úrovni.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Metoda je implementována 3 roky a přinesla první pilotní výsledky. Programu se zúčastnilo 27 romských rodin, přičemž u 5 z nich byly

individuální plány naplněny, u dalších pak částečně. Program přispěl k lepší koordinaci a spolupráci služeb a institucí, jejich větší jednotě a důslednosti institucí, lepší znalosti o romských rodinách a pozadí jejich problémů. Díky lepší informovanosti je nyní snazší vyvinout efektivní „rodinný“ přístup.

Dále došlo ke zlepšení docházky dětí do školy, částečně došlo ke snížení závislosti na sociálních dávkách a zvýšení účasti romských klientů v jazykových a rekvalifikačních kurzech. Bylo sníženo antisociální chování v okolí a zaznamenána vysoká účast v programech na oddlužení. V oblasti trestné činnosti byla zaznamenána snížená kriminalita dětí.

Proces sociálního začleňování není jednoduchý. Je však důležité uvědomit si několik principů, které je dobré dodržovat.

- Integrovaný přístup: Pro dosažení pokroku práce s romskými rodinami je nezbytné nastavení limitů stejně jako vytvoření nabídky perspektiv.
- Individuální přístup: Zobecnění místní politiky či přístupu k romským rodinám není dostatečně efektivní při snaze

o zlepšení účasti romských občanů na dění ve společnosti.

- Spolupráce: Obec tento přístup nemůže nastavit sama. Je třeba vybudovat místní a regionální síť se všemi zainteresovanými organizacemi, které budou postupovat společně stejným směrem.
- Odpovědnost: Romští představitelé musí přijmout svou odpovědnost, aby zapojili svou vlastní skupinu do společnosti, ale také našli řešení těch problémů, které někteří z nich způsobují druhým.
- Dlouhodobý proces: Výsledky se nedostaví hned, problémy Romů jsou složité a mají dlouhou historii. Bude trvat mnoho let, než se tyto problémy vyřeší a je tedy nutné, aby se místní i vládní představitelé zavázali, že budou dlouhodobě integrační program podporovat.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇJÍCÍ INFORMACE:

Marijke Bosma, projektový manažer, město Nieuwegein, M.Bosma@NIEUWEGEIN.nl
www.nieuwegein.nl

3. 2 Sociální podnikání a možnosti zaměstnání

3. 2. 1 Recyklace, oprava a znovu prodej vyhozeného zboží

Instituce: De Kringwinkel Hageland

Firma se zabývá recyklací, opravou a opětovným prodejem opotřebovaného a vyhozeného zboží. Jde o elektroniku, nábytek, oblečení, potřeby pro domácnost, jízdní kola, atd. Jedním ze základních posláních společnosti je i podpora sociální ekonomiky.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Dlouhodobě nezaměstnaní, osoby po výkonu trestu, azylanti a osoby s psychickým postižením

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Sociální podnik De Kringwinkel Hageland funguje podle vize, která stojí na 3 pilířích – sociální práce, životní prostředí a ekonomika.

• Sociální práce

Obchod De Kringwinkel Hageland poskytuje školení a následně zaměstnání pro lidi, kteří mají velmi malé příležitosti uplatnit se na běžném pracovním trhu. Podnik má 26 vlastních zaměstnanců, 3 zaměstnance, kteří zajišťují pracovní terapii, a 18 dobrovolníků. Zbytek míst je určen pro sociální zaměstnávání (cca 100). Jedná se o dlouhodobě nezaměstnané, osoby po výkonu trestu a osoby po psychickém léčení.

• Životní prostředí

Obchod se snaží prodloužit životnost výrobků a tím chránit životní prostředí. Zboží neskončí nevyužité na skládkách, je opraveno a následně prodáváno. Zboží se buď sbírá v jednotlivých obcích, nebo ho lidé sami

svezou do recyklačního centra, v jehož blízkosti firma sídlí. Oprava, renovace i prodej probíhají v areálu podniku. Z dovezeného odpadu se 60% recykluje, 33% se prodá nebo použije a 7% tvoří odpad. Od založení doposud bylo nashromážděno 13 500 tun zboží. Odhaduje se, že každá tuna recyklovaného zboží vede ke snížení 1 tuny oxidu uhličitého.

• Ekonomika

V prodejně v Kringwinkel Hageland lze pořídit vše pro dům či zahradu. Zboží je cenově uzpůsobeno tak, aby si jej mohli dovolit i lidé se skromnými příjmy. Snahou je nabízet levné, ale kvalitní produkty a služby. Podnik má 3 prodejny ve městech Aarschot, Diest a Tienen. V obchodě lze koupit nábytek, oblečení, domácí potřeby, elektro, kola, knihy, hudební nosiče, hračky. V roce 2012 vykazoval De Kringwinkel Hageland 139 355 zákazníků a měl 1,4 mil. EUR obrát.

Vedení podniku klade velký důraz na atmosféru v pracovním procesu. V každém zaměstnanci hledají talent a potenciál. V současnosti začínají vyrábět z odpadního materiálu (křesla, oblečení...) vlastní umělecké kabelky a tašky.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Kombinace recyklace a opětovného prodeje použitého zboží je vhodnou alternativou pro města uvažující o sociálním zaměstnávání, podpoře ekologických a částečně též ekonomických aktivit. I když termín „sociální podnikání“ není v Česku legislativně zakotven, existuje zde snaha podporovat vznik a rozvoj sociálních podniků na koncept tzv. trojího prospěchu – ekonomického, sociálního a environmentálního. Zmíněnou definici potvrzuje i pohled některých obcí, které v sociálním podnikání vidí příležitost, jak zaměstnat obtížně zaměstnavatelné obyvatele a pomoci jim k návratu zpět na běžný pracovní trh. Zároveň sociální podnikání dle jejich názoru nabízí možnost, jak vykonávat společensky přínosnou aktivitu, přispět k rozvoji sociálního citění, podpoře místní ekonomiky i životnímu prostředí.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Alain Jacobs, obchodní manažer De Kringwinkel Hageland v Diestu,
alain.jacobs@kringwinkelhageland.be
<http://www.kringwinkelhageland.be/>

3.2.2 Opravna kol

Instituce: De Velo

Firma se zabývá opravou, půjčováním a prodejem kol z druhé ruky a zároveň podporuje sociální ekonomiku.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Mladí lidé a znevýhodněné osoby na trhu práce

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

V Belgii je používání jízdních kol běžnou a velmi populární záležitostí. Oprava, půjčování a prodej kol se tak stalo hlavní ekonomickou činností společnosti Velo. Zákazníky tohoto podniku tvoří převážně studenti středních a vysokých škol a lidé dojíždějící do zaměstnání na kole. Zároveň VELO nabízí školení, pracovní zkušenosti a zaměstnání pro různé skupiny osob, které mají problémy s přístupem na běžný trh práce.

Aktivity:

- půjčování a prodej kol;
- prodej kol "z druhé ruky";
- oprava jízdních kol;
- údržba firemních kol (místní dráhy, univerzita, atd.);
- pronájem nákladních kol;
- oprava historických kol;
- prodej cyklistických dílů a příslušenství;
- omezený prodej výrobků Ecoproof.

Centrála podniku funguje ve městě Leuven. Celá společnost má přes 100 zaměstnanců, z toho 80 pozic spadá do sociálního zaměstnání. Pobočky firmy jsou vhodně umístěny na nádražích, kde si kdokoli může kolo odložit a než se vrátí ze zaměstnání či školy, má jej opravené. Ročně firma pronajme 4 000 – 5 000 kol a 8 000 opraví.

VELO nabízí mladým lidem a znevýhodněným skupinám též možnost získání pracovních zkušeností a rozvoje vzdělání, které jim napomůže k nalezení cesty zpět na běžný trh práce.

Aktivizační činnosti:

- výuka základních kovodělných prací;
- výuka údržby cyklistické techniky;
- rozvoj sociálních dovedností;
- zlepšování pracovní morálky;
- učení socializace;
- výuka prakticky orientovaných kurzů nizozemštiny (v pracovní době).

Jízdní kola společnost získává i od města. Jedná se o kola nalezená policií, případně kola, která policie zabaví z důvodu nevhodného parkování. Majitelé kol jsou upozorněni na možnost jejich vyzvednutí. Pakliže však zůstanou na služebně

místní policie více než 6 měsíců, jsou předány společnosti VELO. Zaměstnanci poté kola opraví a prodají dále jako kola "z druhé ruky".

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Snižování automobilové dopravy ve městech a zvyšování využívání ekologicky šetrnějších způsobů dopravy je jedním z trendů, ke kterému směřují i česká města. Rozvoj cyklistické dopravy v geograficky výhodných podmínkách, třeba i ve vazbě na poptávku z řad studentů (univerzitní města, centra

středoškolské výuky) je možným řešením. V kombinaci s podporou sociální ekonomiky a zaměstnávání osob vzdálených od trhu práce je pak vhodným nástrojem na podporu zvyšování zaměstnanosti a zároveň podpory aktivit na snižování ekologické zátěže ve městech.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇJÍCÍ INFORMACE:

Velo, fietpunt Diest, Turnhoutsebaan z.n. 3290 Diest, fietspuntdiest@velo.be
<http://www.kuleuven.be/velo>

3. 2.3 Výrobna svíček a ekologické centrum

Země: Belgie

Instituce: Vlaspit

Firma, která se ekonomicky orientuje na recyklaci a výrobu svíček a zpracování korku a zároveň poskytuje pracovní místa a školení pro osoby vzdálené od trhu práce.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Dlouhodobě nezaměstnaní a osoby zdravotně nebo mentálně postižené

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

De Vlaspit je dynamická nezisková organizace, jenž se neustále vyvíjí a usiluje o rovnováhu mezi sociální a ekonomickou sférou. Hlavním cílem této neziskové organizace je předávání pracovních zkušeností a poskytování školení dlouhodobě nezaměstnaným a osobám vzdáleným od běžného pracovního trhu. Původně se jedná o křesťanskou komunitu, která se začala starat o poutní místo (Bazilika Montaignu v obci Scherpenheuvel v Belgii), kde lidé zanechávali velké množství svíček. Společnost začala tento zbytkový vosk recyklovat a dále zpracovávat ve formě nových svíček. K této činnosti přibýly v průběhu let další aktivity.

Jednotlivá odvětví De Vlaspit:

1) Recyklace vosku a výroba svíček

- Společnost se zaměřuje na výrobu

venkovních svíček, svíček do interiéru i speciálních svíček na zakázku (možnost objednání barvy, tvaru či obrázku).

- Největším odběratelem je místní Bazilika Montaignu a velkoobchody.

- Výrobky jsou možné k dostání i v restauracích a místních maloobchodních centrech.
- Každý rok je využito více než 10 tun odpadu ze svíček.

2) Restaurace a jídelna Heerlyckheid

- Původní hotelová budova byla přeměněna na útulnou restauraci s dvěma sousedními prostory pro maloobchodní prodej.
- Restaurace není otevřena každý den.
- V prostorách se uskutečňují akviziční programy v oblasti cateringu. Účastníci zde získají zkušenosti s obsluhou zákazníků i s pomocnými pracemi v kuchyni.

3) Pronájem jízdních kol

- Společnost má v nabídce všechny druhy kol pro mladší i starší generaci za nízké ceny.
- Možný je též pronájem přívěsů, tandemových kol a cyklistických příslušenství, jako jsou helmy apod.

4) Recyklace korku a výroba izolačního stavebního materiálu

- Korkové zátky jsou shromažďovány prostřednictvím recyklačních center a sítě

malých sběrných středisek, v současné době hlavně ve Valonsku a Bruselu.

- Korkový odpad se drtí a vniklý korkový granulát je používán dále jako přírodní izolační materiál.

5) Energetické skenování

- Jedná se o sběr údajů o vybavenosti domácností v oblasti energetiky a izolace, na jejichž základě jsou pak domácnostem ušity na míru praktické tipy k úspoře energií.
- Služba je nabízena běžným domácnostem zdarma.
- Zaměstnanec přijde na návštěvu, v průběhu cca 1 hodiny zběžně prohlédne vše, co souvisí s energií a izolací a následně doporučí aktivity, které povedou ke snížení energetických nákladů.
- Doporučení mají charakter změn chování, nejedná se o výrazné stavební úpravy a nákupy drahých moderních technologií.

6) Údržba zeleně

- Vytvořený "zelený tým" provádí různou škálu činností v oblasti údržby parků a zahrad – prořezávání stromků, demoliční práce, kompletní rekonstrukce, zprůchodnění chodníků.

- Při své činnosti využívají moderních strojů a environmentálně šetrných technologií.

7) Úklid

- Úklidové čtyři nabízejí jednorázový či pravidelný kompletní úklid domácnosti nebo jen specifické čištění oken.
- Dále se může jednat o vyklízení půdy, úklidu vozového parku.
- Úklid je prováděn šetrnými způsoby za kontroly zkušených profesionálů.

V rámci sociálních dílen Vlaspit permanentně zaměstnává 50 osob. V rámci projektu vzdělání a práce zde pracuje 35 osob ročně. Z těchto zaměstnanců se 30% poté podaří umístit do běžného pracovního trhu. Podnik úzce spolupracuje s místním úřadem, který jim dodává zaměstnance. Hlavním cílem je udržet pracovní návyky u lidí dlouhodobě nezaměstnaných. Pracovníci se mohou spolehnout na koučování a poradenství při výkonu práce, které jim pomohou k uvědomění, že překážky v práci je možné řešit.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Jedním z přenositelných přístupů může být nesporně vize a strategie, kterou se tato společnost řídí.

Vize

- De Vlaspit je předním zaměstnavatelem v regionu pro osoby, které mají problém s přístupem na trh práce.
- De Vlaspit povzbuzuje i jiné zaměstnavatele k vytvoření příležitostí pro tuto skupinu osob.
- De Vlaspit zaručuje kvalitní práci, pracovní strukturu, angažované zaměstnance a fixní příjem.
- De Vlaspit si zakládá na paletě kvalitních produktů a služeb a na spolehlivosti svých dodávek zákazníkům.

Základní uplatňované principy:

- dobře fungující interní a externí komunikace;
- jasné zaměření na možnosti řízení lidských zdrojů;
- udržitelné využívání zdrojů a procesů;
- transparentní financování.

Základní uplatňované hodnoty:

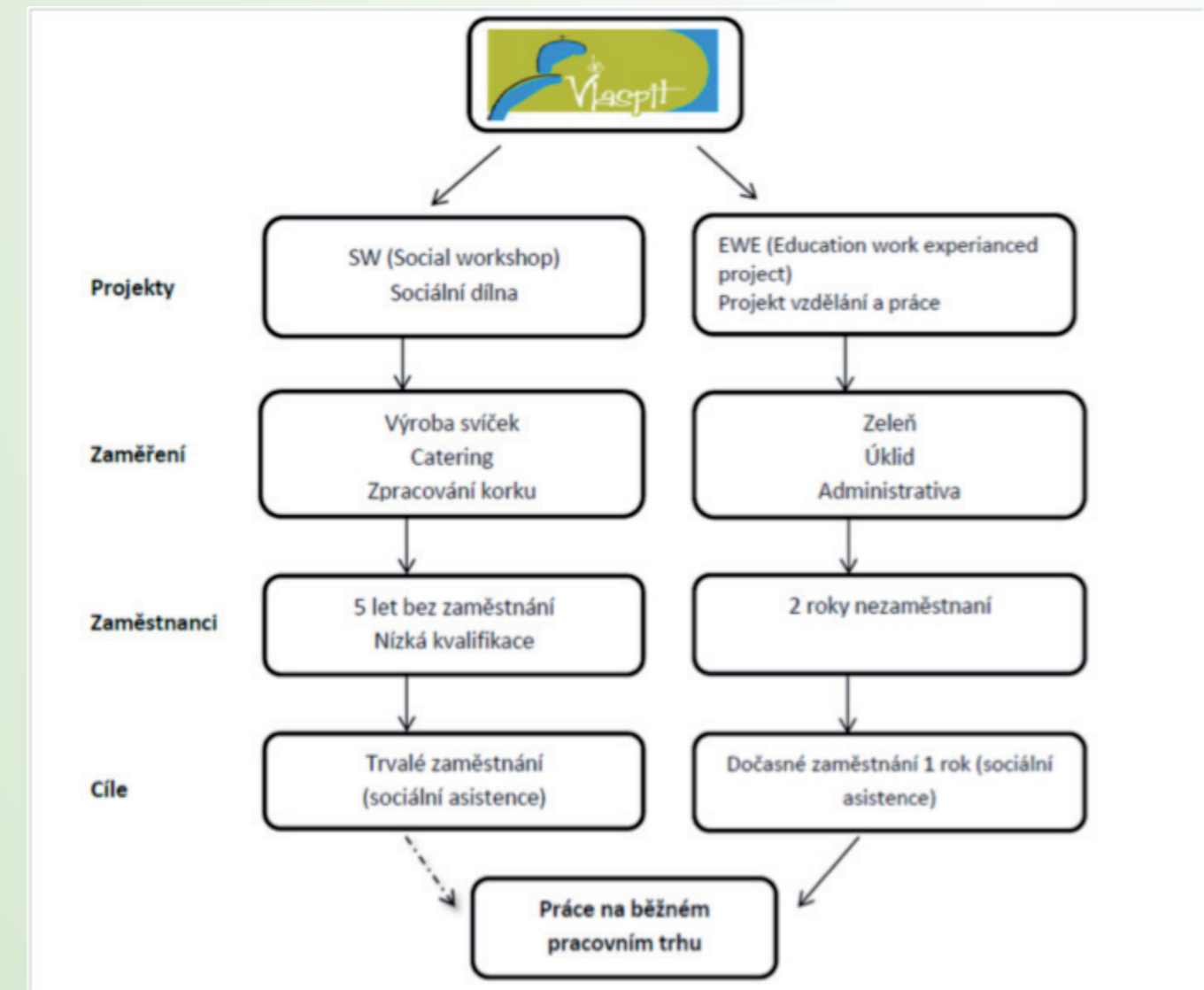
- víra v růst lidí a organizací;
- radost a nadšení z dobře odvedené práce;
- porozumění pro zákazníky a kolegy;
- respektování každého.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

De Vlaspit vzw, Basilielkiaan 53 – 3270, Scherpenheuvel, info@devlaspit.be
<http://www.devlaspit.be>

SCHÉMA SOCIÁLNÍHO PODNIKU VLASPIT

3.2.4 Práce na prvním místě

Země: Nizozemsko

Instituce: WERK LOONT!

Príspevková organizace města Utrecht, která vykonává koncept „Práce na prvním místě“. Koncept „Práce na prvním místě“ je podpůrný program pro nezaměstnané osoby, který uplatňují místní samosprávy napříč celým Nizozemskem zhruba od roku 2005.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Osoby s minimálním příjmem, dlouhodobě nezaměstnaní, sociálně vyloučení, matky samoživitelky

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Snahou konceptu „Práce na prvním místě“ je ulevit státu od vyplácení sociálních dávek v nezaměstnanosti a motivovat příjemce podpory k návratu zpět do zaměstnání. Program v sobě zahrnuje kombinaci povinné práce a aktivit na zvýšení znalostí a dovedností. Samotné nastavení pravidel spadá do kompetencí obcí.

Obce musí rozhodnout o formě konceptu:

- vyplácení finanční podpory klientům (mzda nebo sociální dávky),
- zajištění povinné práce (simulované pracovní prostředí nebo zaměstnání u regulérních zaměstnavatelů),
- poskytovatele služeb pro klienty (společnosti poskytující simultánní pracovní prostředí

nebo společnosti zajišťující umístění klientů u regulérních zaměstnavatelů),

- vzdělání klientů (kurzy, školení),
- doplňkové služby pro klienty (péče o děti, psychologické poradenství),
- délce trvání programu.

Ve městě Utrecht je tento přístup uplatňován od 1. ledna 2008. Oproti loňskému roku došlo k výrazným změnám. Nové podmínky pro absolventy platí od 1. července 2013. Účast v programu, která je podmínkou pro poskytování dávek, již není honorována mzdou jako v předchozím období, ale účastníci dostávají pouze sociální dávky.

Podmínkou výplaty dávek v nezaměstnanosti nicméně zůstává, že nezaměstnaný se po dobu 4 měsíců musí zapojit do tohoto projektu. Účastníky vybírá úřad práce na základě testu, kde se zejména hodnotí, jak je daný jedinec vzdálen od pracovního trhu. Celý program obsahuje cca 40 % školících hodin a 60 % praxe. Nejdříve účastníci absolvují školení, které zpravidla trvá 2 týdny a jeho cílem je rozvinout sociální dovednosti a schopnost zařadit se do pracovního týmu. Klienti se naučí, jak se správně obléknout, aby byli úspěšní (možnost poskytnutí oblečení), jak řešit své finance, jak zvládnout své vlastní administrativní záležitosti, napsat správně životopis a najít si práci (na internetu i osobně). Pokud si klient práci najde a potřebuje např. kurz na vysokozdvizný vozík, kurz zprostředkují.

Poté se účastníci aktivně zapojí do pracovního procesu. Jedná se o výkon jednoduchých činností jako je vykládání zboží v supermarketech, balení zboží, řízení autobusu, pomocné práce v kuchyni atd. Pracovní týden trvá 32 hodin. Po čtyřech měsících by nezaměstnaný měl být motivován a připraven najít si práci sám.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Organizace ročně proškolí asi cca 400 osob (data za rok 2012). Účast v projektu přispívá k zlepšení materiální situace příjemců dávek, zvyšuje se jejich kvalifikace i získání dlouhodobé placené práce. Důležitým výstupem je udržení pracovních návyků u klientů, kontrolují se zejména včasné příchody a odchody do práce, plnění úkolů, osobní hygiena, komunikace uvnitř týmu a s vedoucím. Pokud účastník projektu poruší podmínky a musí z projektu odejít, přijde o jednoměsíční sociální dávky. Pokud si nenajde práci, může se vrátit do projektu v dalším roce. Udržením pracovních návyků se výrazně zvyšuje uplatnění těchto osob na běžném pracovním trhu.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Annemieke Spaapen, vedoucí týmu Werk Loont!, a.spaapen@utrecht.nl
<http://www.utrecht.nl>

3.3 Dostupnost a kvalita bydlení

3.3.1 Přístup bytového družstva k sociálně slabým

Instituce: Jupthaas Wonen

Bytové družstvo Jupthass Wonen (založeno v roce 1919) funguje ve městě Nieuwegein mimo jiné jako poskytovatel sociálního bydlení.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Osoby s nízkým příjmem

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Chápání pojmu sociálního bydlení v Nizozemsku a Česku je odlišné. **V Nizozemsku má na sociální bydlení nárok každý, jehož roční příjem nepřesáhl 34.678 EUR (od 1. ledna 2014).** Poté může žádat o příspěvek na bydlení za podmínky, že měsíční sazba tohoto nájmu nepřesáhne částku 699,48 EUR (od 1. ledna 2014). **V případě, že výše nájmu přesahuje 699,48 EUR (od 1. ledna 2014), jedná se o komerční bydlení bez nároku na příspěvek.**

Bytová družstva z pohledu centrální vlády operují v těchto oblastech: poskytování bydlení na vysoké úrovni, poskytování bydlení pro osoby, které si nemohou koupit nebo pronajmout bydlení v soukromém sektoru, zapojení do tvorby regionálních politik, zajištění finanční udržitelnosti organizací, podpora sousedského

soužití, poskytování ubytování pro osoby, které potřebují péči a podporu. Jupthaas Wonen pro splnění hlavního poslání definuje 4letý plán, který stanovuje tyto cíle:

- zlepšení kvality bydlení – renovace domů, bytů;
- zlepšování jednotlivých obytných čtvrtí - nové parky, ulice, hřiště;
- zlepšení bezpečnosti bydlení;
- podpora zelených bytů (úsporné bydlení – co se týče energií).

Bytové družstvo se stará o údržbu a renovaci svých domů (koupelny, kuchyně, toalety, rozšíření elektrické sítě, apod.). Byty jsou nabízeny na internetu, kde existuje pořadník. Prvotním kritériem pro přidělení bytu je délka zaregistrování v pořadníku. Byty jsou přidělovány v různých lokalitách, čímž nedochází k vytváření chudých a bohatých čtvrtí. V případě, že dojde ke zvýšení příjmu nájemníka, bytové družstvo má právo každoročně zvednout nájem, čímž se snaží motivovat nájemníky k získání vlastního bydlení.

Tato organizace má romské rodiny umístěny ve dvou okrscích města. Problémy, se kterými

se zaměstnanci bytového družstva setkávají, spočívají především v odlišném životním stylu této skupiny a na to navazujících problémů vnímaných ze strany okolí. Problémy např. s neplacením nájmeného se snaží řešit okamžitě. V případě problémových nájemníků může dojít k soudnímu vystěhování z bytu, a to po předchozí písemné výzvě. Pokud je nájemník soudně vystěhován, nemá 3 roky právo na sociální bydlení.

Asociace klade důraz na prevenci. Spolupracuje s policií, městem, sociálními pracovníky, neziskovým sektorem a dalšími podpůrnými organizacemi. Organizuje různá setkání nájemníků za účelem vzájemného poznání se, komunální setkání a věnuje se bezpečnosti.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Asociace spolupracuje na programu „Výměna“ a oceňuje zejména dobrou výměnu informací mezi institucemi a vzájemnou spolupráci při řešení problémů. Jedním z cílů bytového družstva je předcházet konfliktům a podporovat

bezkonfliktní susedské vztahy. Jakýmkoliv problémům v soužití se organizace snaží předcházet tak, aby nedošlo k vystupňování problému. Mezi nástroji, jak předcházet problémům v soužití, využívají:

- pravidelné rozhovory s residenty a institucemi v okolí;
- pravidelná setkání s policií a využívání jejich podpory, když je potřeba;
- nepodceňování i méně významných stížností;
- investice do prostředku pro zvýšení bezpečí – kamerové systémy jako prevence kriminality;
- podpora a organizace aktivit pro vzájemné poznání susedů;
- rezidenti si musí být vědomi jejich odpovědnosti za majetek (úklid zahrady).

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇJÍCÍ INFORMACE:

Margaret Zeeman, ředitelka bytového družstva Jupthass Wonen, mze@jupthaas.nl
<http://www.jupthaas.nl>

3.3.2 Lokality ve Veldhovu

Země: Nizozemsko

Instituce: Město Veldhoven

CÍLOVÁ SKUPINA:

Příslušníci místní romské komunity

PŘÍSTUP K ŘEŠENÍ:

Před rokem 2004 žili místní Romové v karavanech a cestovali po celé Evropě. Ve Veldhovu strávili několik měsíců v roce. Školní docházka dětí byla velmi nízká, pro romské děti byly vytvořeny oddělené třídy, a to pouze v průběhu zimních měsíců. V roce 2004 došlo ve Veldhovu k razantní změně v přístupu na základě vyhlášení práv a povinností, které zaštitil starosta města. Došlo k přijetí několika vzájemně provázaných opatření – výstavbě 4 lokalit zděných domků, striktnímu vyžadování zajištění povinné docházky, ustanovení speciálních pozic ve městě (mediátoři a koordinátoři), nastavení spolupráce zainteresovaných institucí a dalších aktivit k podpoře zaměstnanosti.

Ve městě Veldhoven žije 45 000 obyvatel, z toho 227 Romů. Romové bydlí ve 4 různých lokalitách, které vystavělo město s cílem vyřešit problém s bydlením v karavanech. Obytné domky spravuje bytové družstvo. Jedná se o nízké zděné domky, přičemž jeden domek stál přibližně 150 000 EUR. Nájemné se pohybuje

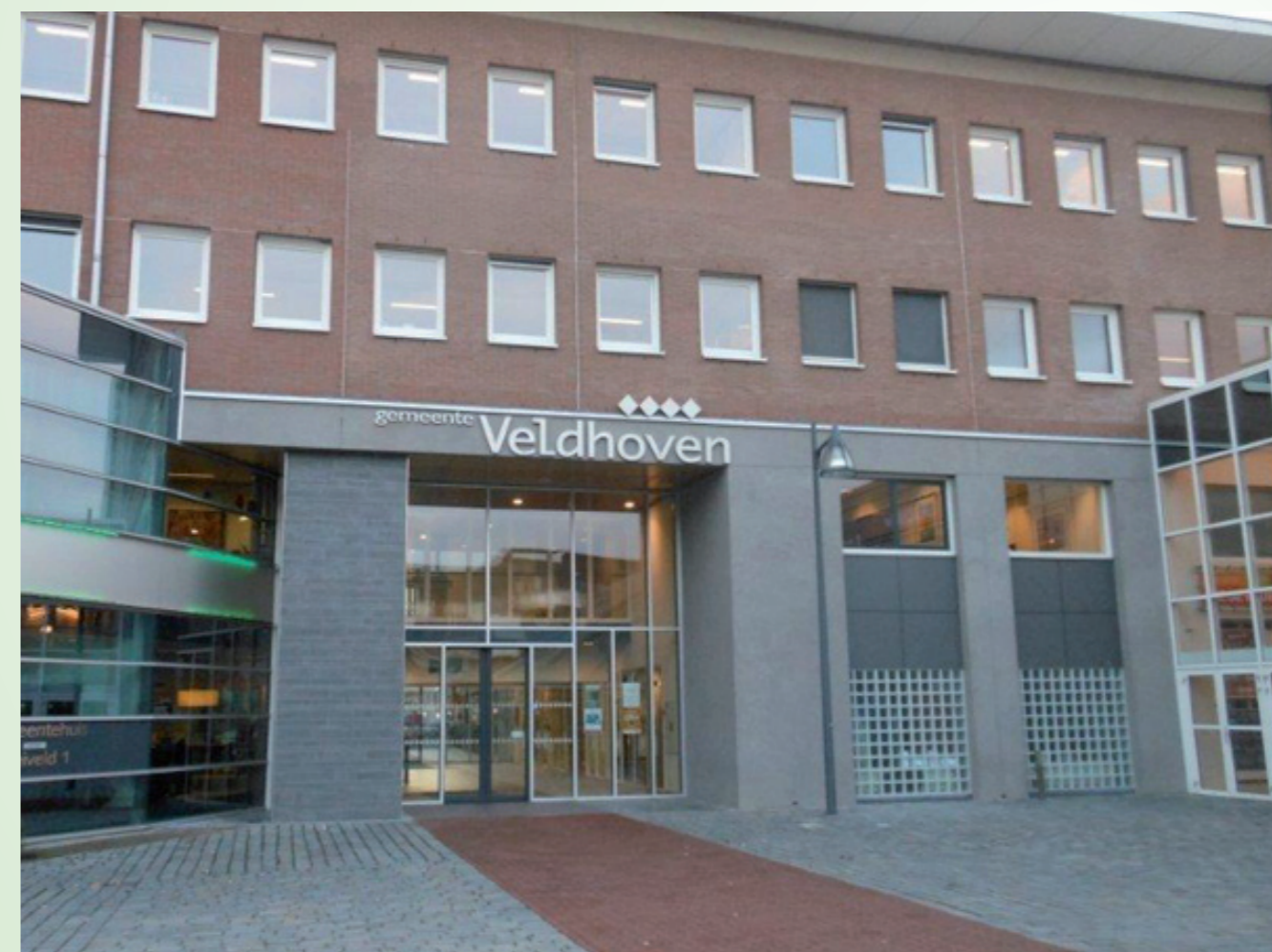
kolem 550 EUR. V těchto lokalitách pracují sociální pracovníci. Veřejná prostranství uklízí Romové vykonávající veřejnou službu.

Jednotlivé lokality:

- Beerze - žije zde 65 osob, obyvatelé jsou s bydlením i životem v místě spokojeni. V lokalitě žijí i lidé z České republiky.
- Hopperven - 15 domů. Romové uctívají evangelickou víru. Z tohoto důvodu vystavělo bytové družstvo kapli, knězem je Rom. Kaple bude sloužit nejen pro bohoslužby, ale i pro jiné akce, např. s dětmi.
- Schutwal – v roce 2004 bylo postaveno 12 zděných domů. Jedná se o poslední stavbu města tohoto typu. Pokud se přistěhují další Romové, musí si najít sami bydlení ve městě.
- De Wegerd – čtvrtá lokalita.

HLAVNÍ VÝSLEDKY A PŘENOSITELNOST:

Práce s romskou komunitou má ve městě Veldhoven dlouholetou tradici, trvá již více než 10 let. V roce 2002 bylo registrováno ve městě 223 Romů ve 45 karavanech. Téměř všichni byli závislí na sociálních dávkách (téměř 100%) a nezaměstnaní (téměř 100%). Školní docházka byla velmi nízká. V roce 2013 mají

ve Veldhovu registrováno 227 Romů v 57 domech. Školní docházka je velmi vysoká. Závislost na sociálních dávkách se snížila na 90% a 10 dospělých mělo zaměstnání. Bohužel současná ekonomická krize tento trend snížila.

Ve vztahu k začleňování se městu osvědčila jasná koncepce, silná vůle politiků, vůle lidí pracovat s Romy, individuální přístup, dlouhodobá opatření a široká spolupráce s místními organizacemi (ZŠ, SŠ, bytová družstva, sociální pracovníci, policie, zdravotní pracovníci, NNO Stimulansz (zaměřují se na sociální práci, doučování dětí atd.) a organizace ERGON, která hledá lidem práci).

Pracovní tým:

- projektový manažer integračního projektu;
- romský mediátor;
- referent pro vzdělání;

- referent pro občanskou odpovědnost;
- manažer pro romskou politiku;
- „kouč“ práce;
- případový manažer.

Základní podmínky pro dobrý přístup:

- zájem lidí, zejména politiků;
- trpělivost;
- vědět co se děje a být v kontaktu;
- pracovat individuálně, ale společně;
- politická podpora.

KONTAKTY A ODKAZY NA DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Eric van der Sommen, ředitel odboru pro začleňování Romů, město Veldhoven, Eric.vanderSommen@veldhoven.nl
www.veldhoven.nl

LOKALITY VE VELDHOVENU - SITUACE PŘED A PO

4. Shrnutí

Získaná inspirace ze zahraničí je velmi bohatá. Účastníci ocenili řadu příkladů a přístupů jako dobrou praxi uplatnitelnou i v českém prostředí. V rámci 4 studijních cest měli možnost zavítat na zkušenou do Belgie a Nizozemska a vidět na vlastní oči, jak jsou jednotlivé přístupy implementovány do praxe přímo na místě a fungují v reálném prostředí.

Pokud bychom vyzdvihli hlavní poznatky získané ze zahraničí, v Belgii účastníci nejvíce ocenili:

- místní pracovní tým - spolupráci, informovanost a propojenost jednotlivých subjektů;
- nízkou absenci dětí ve škole a zavedenou povinnou školní docházku od 3 let do 18 let;
- důraz na znalost úředního jazyka a poskytnutí speciálních školení pro osoby s nízkým vzděláním;
- hrací knihovnu kombinující hru a učení dohromady;
- systém práce se sociálně vyloučenými, který uplatňuje přístup motivační, nikoliv represivní, a zaměřuje se na hledání talentů v každém jednotlivci;
- rozvinutý systém dobrovolnictví - práce zdarma a s nadšením;
- programy pro zaměstnávání mládeže ve věku 15-18 let;
- systém sociálního podnikání a zaměstnávání osob dlouhodobě nezaměstnaných;
- myšlenka recyklace – třídění, opětovná oprava, prodej.

Nizozemsko oslovilo nejvíce těmito přístupy a nástroji:

- koncept „Výměna – filosofie „něco za něco“ – nabídnutí pomoci, ale zároveň vyžadování práv a povinností;
- důležitost prevence;
- nadšení lidí pro svou práci;
- zaměření se na děti a vzdělání, častější kontrola dodržování docházky;
- činnosti a fungování bytových družstev;
- udržování pracovních návyků (pravidelnost, důslednost, režim, sociální kontakt) a podpora motivace obtížně zaměstnatelných osob v programech Werk Loont!;
- intenzivní spolupráce všech zainteresovaných subjektů – bytové družstvo, policie, místní samospráva, sociální pracovníci, kteří společně řeší problémy u nepřízpůsobivých nájemníků;
- vybudované lokality ze zděných domků ve Veldhoven.

5. Profily zpracovatelů

5.1 MEPCO, s.r.o.

MEPCO – Mezinárodní poradenské centrum obcí – bylo založeno v roce 2004 jako společný podnik Svazu měst a obcí České republiky a Agentury pro zahraniční spolupráci nizozemského Svazu měst VNG International. Jeho posláním je podporovat místní a krajské samosprávy v České republice při zvyšování efektivnosti a kvality výkonu veřejné správy a nabízet české zkušenosti a know-how v oblasti dobrého vládnutí také na mezinárodním trhu. MEPCO poskytuje poradenské, manažerské a výzkumné služby obcím a krajům, jejich institucím a přidruženým společnostem v ČR. Využívá při tom moderních nástrojů v oblastech strategického plánování (IPRM), měření jeho výkonnosti (BSC, benchmarking) a projektového řízení.

MEPCO má bohaté zkušenosti s realizací projektů mezinárodní spolupráce a šířením zkušeností napříč Evropou. Zorganizovalo řadu studijních stáží pro zástupce veřejného či neziskového sektoru států z východní a jihovýchodní Evropy, které byly podpořeny programy OSN či EuropeAid. Aktivně podporuje účast českých měst a vzdělávacích institucí v programech Interreg a ESF. Úzce spolupracuje s oběma mateřskými organizacemi ve prospěch členských měst a obcí. Podílí se také na přípravě programových a strategických dokumentů souvisejících s kohezní politikou.

Tematicky se věnuje také problematice sociálního začleňování a využívání nástrojů sociální ekonomiky. Aktuálně se MEPCO podílí na realizaci projektů Práce s romskou komunitou v Karviné, Role měst v integraci sociálně vyloučené romské lokality - Praha 14 a Sociálně odpovědné municipality 2020 (vše OPLZZ), kde má jako partner na starosti mezinárodní aktivity projektu včetně organizace studijních stáží pro české účastníky do zahraničí (Nizozemsko, Velká Británie, Belgie, Španělsko, Rakousko, Polsko) a pozice mezinárodních metodiků, kteří zpracovávají příklady dobré praxe ze zahraničí.

MEPCO, s. r. o.

Spálená 108/51
110 00 Praha 1
tel.: + 420 222 560 384
email: mepco@mepco.cz
web: www.mepco.cz

5.2 Statutární město Karviná

Statutární město Karviná má více než desetiletou zkušenost se sociálním začleňováním vyloučených romských lokalit. Spolupráce mezi městem a cílovou skupinou je založena zejména na intenzivní a kontinuální práci terénních pracovníků s obyvateli vyloučených lokalit.

Již 12. rokem město zaměstnává terénní pracovníky, především Romy. Částečně jsou náklady hrazeny z dotace z Úřadu vlády ČR a částečně tyto náklady hradí město. Aby terénní pracovníci získali důvěru romské komunity, začali nejdříve pracovat s dětmi. V prvotní fázi zajišťovali jejich doučování, dohlíželi na docházku do školy, zaměřili se na smysluplné trávení volného času organizováním výletů, sportovních akcí, apod. Postupně začali svou činnost zaměřovat na problémy dospělých jedinců i celých rodin, s cílem předcházet jejich sociálnímu vyloučení. Jejich pozornost se zaměřuje na pomoc při hledání práce u dlouhodobě nezaměstnaných. Terénní pracovníci jsou jim nápomocni při psaní žádosti o zprostředkování zaměstnání, psaní životopisů, případně je k zaměstnavatelům doprovází. Nedílnou součástí jejich práce je také oblast získávání a udržení standardu bydlení v nájemných bytech, případně v ubytovnách. Pokud terénní pracovníci zjistí, že jejich klienti mají špatnou platební morálku a hrozí jim vystěhování, jsou jim nápomocni s uzavíráním splátkových kalendářů a jejich dluhy řeší komplexně. Současně také sledují, jak si dlužníci své závazky plní. V případě potřeby zajišťují doprovázení Romů při jednáních na úřadech, různých institucích, ale také k praktickým či odborným lékařům.

Statutární město Karviná má zkušenosti i s realizací projektů financovaných ze strukturálních fondů, které se zabývají sociálním začleňováním.

V letech 2009 - 2015 je ve městě realizován tzv. Integrovaný plán rozvoje města - „zóna Karviná - Nové město“, jehož hlavním cílem je zlepšení celkového prostředí v problémových sídlištích. Hlavním posláním plánu je řešit problémy komplexně a integrovaným přístupem.

Od roku 2009 bylo statutární město Karviná zapojeno v pracovní skupině Roma-Net v rámci Operačního programu Urbact II a to jako jediný zástupce ČR. Skupina se zabývala problematikou začleňování romského obyvatelstva do společnosti. Projekt byl ukončen v roce 2013.

Statutární město Karviná

Fryštátská 72/1
733 24 Karviná
tel.: +420 596 387 111
web: www.karvina.cz
web projektu: www.romaplatform.cz

Příloha č. 1

Závěrem pár informací o sociálním podnikání a prostředí v ČR

Sociální podnikání

Sociální podnikání hraje v rámci podnikatelské sféry důležitou roli. Sociální podniky vytváří pracovní příležitosti pro zdravotně postižené osoby nebo pro osoby s jiným sociálním znevýhodněním a tak prospívá společnosti.

Sociální ekonomika usiluje o posílení sociálního začlenění a sociální soudržnosti, o environmentální prospěch a o rozvoj místních společenství. V tržní ekonomice má instrumentální charakter, není její alternativou, nýbrž protiváhou, usilující o ekonomickou prosperitu, sociální kapitál a kvalitu životního prostředí (koncept tzv. trojího prospěchu, „triple-bottom-line“). Sociální podnikání je podnikatelským projevem sociální ekonomiky řešícím tyto cíle včetně zaměstnanosti zejména na místní úrovni a s důrazem na trvale udržitelný rozvoj.

Základní principy sociálního podniku:

- 1) Obecně prospěšný cíl (účel) vyjádřený ve statutu nebo stanovách (otázky zaměstnanosti, sociálního začleňování a místního rozvoje);
- 2) Participace členů/pracovníků na demokratickém rozhodování a samosprávě a posilování sociálního kapitálu podniku i místních komunit (pozitivní externalita);
- 3) Specifické financování a použití zisku (byznys „non-for-profit“);
- 4) Místní rozměr, tj. přednostní využívání místních zdrojů a uspokojování místních potřeb.

Na rozdíl od sociální péče a práce je tedy sociální podnikání záležitostí posledních desetiletí, nicméně jeho historické kořeny sahají do minulosti.

Historické formy sociálního podnikání

Sociální podnikání se v posledních letech stalo významným fenoménem ve společnosti celé řady států, kde reaguje a vyplňuje mezeru na trhu práce zaměstnáváním lidí se sociálním či zdravotním znevýhodněním, a zabraňuje tak jejich sociální exkluzi. Tyto sociální podniky či firmy, jak jsou v dnešní době definovány, se však utvářely již v minulosti v nejrůznějších podobách a byly zakládány na nejrůznějších principech. Jejich společným jmenovatelem však byla vzájemná pomoc, solidarita.

Současné formy sociálního podnikání

Moderní koncept sociální ekonomie a sociálního podnikání se rozvinul v 90. letech 20. století, kdy především ve vyspělých zemích stoupal zájem o nekonvenční podnikání. Byly oceňovány historické kořeny počátků sociálního podnikání a snah, kdy solidarita a svépomoc v minulosti přispěla k řešení palčivých otázek doby.

V moderní době se sociální podnikání uplatňuje na trhu práce, kde vyplňuje mezery a reaguje na potřeby společnosti. Stává se ale především účinným nástrojem zaměstnávání osob se sociálním či zdravotním postižením, a napomáhá tím jejich sociální integraci.

Nakonec to však byla Evropa, která sociální ekonomii objevila také na počátku 90. let 20. století a která ji rozvinula a využila s úspěchem ve společnosti. V první fázi byla sociální ekonomika napojena na družstevní hnutí, a to zejména v Itálii. Zde byl v roce 1991 přijat zákon, podporující statut sociálních družstev, které vznikly, jako reakce na nedostačující či zcela chybějící služby veřejnosti a zaznamenaly mimořádný úspěch. Ve druhé fázi zkoumali vědci podobné koncepty menšího rozsahu v jiných evropských zemích. V roce 1996 na základě této iniciativy vznikla síť pro studium vývoje sociálního podnikání v Evropě, která se plně rozvinula stejně jako samotný rozvoj sociální ekonomiky a podnikání v členských zemích EU, především ve Velké Británii, kde došlo k mimořádně výraznému zrychlení těchto trendů. Sociální ekonomie se v moderní společnosti projevila rovněž alternativním přístupem ke konvenčnímu mezinárodnímu obchodu, ve kterém se prosazuje tzv. spravedlivý obchod (fair trade). Jedná se o obchodní partnerství, které podporuje znevýhodněné výrobce ve třetím světě poskytováním lepších obchodních podmínek v přístupu zboží a služeb na trh.

Sociální ekonomika bývá často označována také jako ekonomika demokratická, spolková, občanská, operující na rozhraní tržního a netržního sektoru.

Svou činností podporuje solidární chování, sociální začleňování a růst sociálního kapitálu zejména na místní úrovni s maximálním respektováním trvale udržitelného rozvoje. Případný zisk je znovu reinvestován do rozvoje sociálního podniku.

Vymezení hlavních pojmů – sociální ekonomika, sociální podnikání

Určitými standardy sociálního podniku by tedy měly být:

- Formulace obecně prospěšného cíle – sociální podnik primárně řeší problematiku zaměstnanosti, postupné začleňování sociálně vyloučených osob a místního rozvoje. V souvislosti s tímto cílem se hovoří o konceptu tzv. trojího prospěchu (z angl. triple bottom line), kterým se rozumí prospěch sociální, finanční i ekologický.
- Participace, demokratické rozhodování a sociální kapitál – snahou každého sociálního podniku je maximální zapojení členů (zaměstnanců) do chodu podniku, jejich včlenění do pracovního kolektivu a získání jejich zainteresovanosti pro společný cíl, ale na druhou stranu vyváženost mezi demokratickým rozhodováním a manažerským řízením podniku.
- Specifické financování a použití zisku – sociální podnik slouží obecně prospěšnému cíli, k němuž se zavázal ve stanovách či statutu, proto i případný přebytek a zisk z účasti na trhu je přednostně použit pro další rozvoj sociálního podniku. Chod podniku může být financován z více zdrojů (strukturální fondy, státní příspěvky aj.).
- Místní rozměr – sociální podnik přednostně využívá místní zdroje a uspokojuje místní potřeby, má tak silnou vazbu na posilování lokálního rozvoje.

Sociální podnikání v České republice

Zřizovatelem sociálního podniku se může stát právnická či fyzická osoba, oprávněná k podnikání, která se rozhodla pro svůj podnikatelský záměr vytvořit pracovní příležitosti rovněž pro osoby znevýhodněné na trhu práce a k tomu jim poskytnout přiměřenou pracovní a psychosociální podporu. Měla by jim rovněž zajistit rovnocenné postavení se stejnými právy, povinnostmi a odpovídajícím platovým ohodnocením jako u ostatních zaměstnanců, a pomoci tím tak jejich snadnější integraci do společnosti, která by jim v budoucnu pomohla otevřít a nalézt větší uplatnění na trhu práce.

Osobami znevýhodněnými na trhu práce se zabývá rovněž zákon o zaměstnanosti. V pojetí zákona se jedná o takové uchazeče o zaměstnání, kteří pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují zvýšenou péči při zprostředkování práce. Do této skupiny náleží:

- fyzické osoby se zdravotním postižením (to je v § 67 citovaného zákona vymezeno jako dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než jeden rok a podstatně omezuje psychické, fyzické nebo smyslové schopnosti a tím i schopnost pracovního uplatnění),
- fyzické osoby do 20 let věku,
- těhotné ženy, kojící ženy a matky do devátého měsíce po porodu,
- fyzické osoby pečující o dítě do 15 let věku,
- fyzické osoby starší 50 let věku,
- fyzické osoby, které jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 5 měsíců,
- fyzické osoby, které potřebují zvláštní pomoc (osoby, které se přechodně ocitly v mimořádně obtížných poměrech nebo které v nich žijí, osoby společensky nepřizpůsobené, osoby po ukončení výkonu trestu odnětí svobody nebo po propuštění z výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence a osoby ze sociokulturně znevýhodněného prostředí).

Právní formy sociálních podniků

Sociální podnikání může být realizováno v rámci různých právních forem soukromého práva. Každá z těchto forem má svá pozitiva a negativa, a je proto nezbytné ujasnit si před zahájením podnikání, jak bude sociální podnik fungovat, jaká právní forma je pro daný typ činnosti vhodná a to také s ohledem na vlastníky sociálního podniku.

Obecně prospěšné společnosti – jejich právní postavení a činnost je upravena v zákoně č. 248/1995 Sb. a jejich posláním je poskytování obecně prospěšných služeb. Právě tato právní forma se v posledním období uplatňuje často při zakládání nových sociálních podniků. Hospodářský výsledek-zisk-nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů orgánů nebo zaměstnanců, ale musí být reinvestován zpět do podniku a do činností, pro které byl podnik zřízen. Činnost obecně prospěšných společností se rozvíjí zejména tam, kde se klasickému podnikatelskému subjektu nevyplatí podnikat. Od 1.1.2014 už o.p.s. nemůžou vzniknout, jsou nahrazeny tzv. ústavami. Činnost již založených o.p.s. bude nadále pokračovat.

Ústav – zakládá se za účelem provozování společensky nebo hospodářsky užitečné činnosti. Jedná se o novou formu, zatím nejsou s touto právní formou zkušenosti (účinnost od 1.1.2014).

Občanská sdružení – jsou nejčastějším typem nestátní neziskové organizace a na rozdíl od obecně prospěšné společnosti nemá občanské sdružení povinnost realizovat obecně prospěšné aktivity. Právní postavení občanských sdružení upravuje zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů. Občanské sdružení je mezi neziskovými organizacemi právně nejméně omezené v oblasti ekonomických činností a podnikání, přesto není z hlediska podpory sociální ekonomiky příliš podporováno. Občanské sdružení nemůže generovat zisk, získané prostředky musí být použity na úhradu vzniklých nákladů a na investice realizované sdružením.

Družstva – jedná se o právnickou osobu s neuzavřeným počtem členů založenou za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních či jiných potřeb svých členů. Členy mohou být fyzické

i právnické osoby. Členové družstva se na činnosti podílejí majetkově, a to jak na hospodářských výsledcích pozitivních, tak ztrátových.

Společnosti s ručením omezeným – jedná se o čistě podnikatelské subjekty. Společností s ručením omezeným je společnost, jejíž základní kapitál je tvořen vklady společníků a jejíž společníci ručí za závazky společnosti, dokud nebylo zapsáno splacení vkladů do obchodního rejstříku. V současném podnikatelském prostředí se jedná o jednu z nejvíce využívaných právních forem.

Nadace a nadační fondy jsou účelovým sdružením majetku, jehož výnosy jsou používány k dosahování obecně prospěšných účelů vymezených v zákoně. Smyslem ekonomických aktivit nadací není jen podnikání dle Obchodního zákoníku, ale je to zajištění ekonomické soběstačnosti a zhodnocení majetku. V zákoně jsou stanoveny pouze určité oblasti, ve kterých mohou nadace realizovat podnikatelskou činnost.

Aktiová společnost – jedná se o právní formu, která je z povahy sociálně podnikatelských aktivit používána minimálně.

Sociální družstvo – nová právní forma od roku 2014 vycházející vstříc principům sociálního podnikání. Členy sociálního družstva jsou zaměstnanci, dobrovolníci a osoby, které mohou být požiteli dalších výhod členství.

Příprava sociálního podniku - podnikatelský plán jako nástroj pro zahájení sociálního podnikání

Sociální podnik musí i přes své sociální aspekty fungovat tak, aby byl jeho provoz udržitelný a podnik dokázal s co nejmenší dotační podporou obstát v tržním prostředí. Sociální podnikání bývá stále především aktivitou, kterou chtějí realizovat organizace fungující v sociálních službách nebo v neziskovém sektoru obecně, proto je velmi důležité, aby si tyto organizace plně uvědomily, že sociální podnikání je aktivitou v tržním prostředí a musí proto na toto bázi fungovat v kombinaci s uplatněním sociálních aspektů.

Principy sociálního podniku

Obecně uznávanými principy sociálního podnikání jsou:

1. Obecně prospěšný cíl, který je formulován ve stanovách nebo statutu

Sociální podnik je orientovaný na řešení otázek zaměstnanosti, sociálního začleňování a místního rozvoje. Vzniká a rozvíjí se na konceptu tzv. trojího prospěchu (triple-bottom-line)- ekonomického, sociálního a environmentálního. Obecně prospěšného cíle je dosahováno ekonomickými aktivitami, které jsou definovány v podnikatelském záměru, ve stanovách, statutu a/nebo dalších dokumentech.

2. Participace, demokratické rozhodování a sociální kapitál

Je posílena role vnitřních a vnějších vztahů sociálního podniku.

Vnitřní vztahy sociálního podniku směřují k maximálnímu zapojení členů/pracovníků do rozhodování a k samosprávě. V sociálním podniku je kladen důraz na vyváženost mezi demokratickým rozhodováním a manažerským řízením.

Vnější vztahy s okolím posilují sociální kapitál sociálního podniku a místních společenstev

3. Specifické financování a použití zisku

Finanční vztahy a hospodaření sociálního podniku jsou podřízeny obecně prospěšnému cíli uvedenému ve stanovách/zakládací listině. Hospodaření sociálního podniku směřuje k dlouhodobé ekonomické stabilitě a udržitelnosti.

Případný zisk z účasti na trhu je používán přednostně pro rozvoj sociálního podniku a/nebo pro naplnění jeho obecně prospěšných cílů. Sociální podnik nese ekonomická rizika (např. prostřednictvím podílu členů na majetku, financování a rozhodování).

Sociální podnik může mít vícezdrojové financování.

4. Místní rozměr

Sociální podnik uspokojuje přednostně místní potřeby a využívá přednostně místní zdroje. Podporuje smysl pro společenskou odpovědnost na místní úrovni.

Výše uvedené principy sociálního podniku se stávají nedílnou součástí podnikatelského záměru sociálního podniku a při přípravě podnikatelského plánu je nezbytné tyto principy do plánu zpracovat.

Struktura podnikatelského plánu

Podnikatelský plán mapuje činnosti organizace a propojuje současné činnosti a budoucí cíle. Dobrý podnikatelský plán je účinným nástrojem komunikace s investory, sponzory, zaměstnanci a dalšími zájmovými skupinami. Základní prvky podnikatelského plánu tvoří přesný popis, čeho chce podnik dosáhnout a jak, popis činností, které povedou k požadovanému cíli, podrobný popis zdrojů-finančních, lidských a dalších, identifikace měřítek, které budou používány k průběžnému i konečnému hodnocení úspěšnosti dosahování stanovených cílů. Podnikatelský plán je živým materiálem, není jednorázovou aktivitou, většinou je vypracován pro období 3-5 let.

Fáze tvorby podnikatelského plánu:

1. Formulace mise, plánovaných cílů a způsobů jejich dosažení - čeho chceme dosáhnout, co pro to uděláme, k jakým změnám by mělo vést naše úsilí.
2. Určení činností, které musí být provedeny, aby bylo dosaženo plánovaných cílů - přispívá daná činnost k požadovanému cíli, můžeme plánované činnosti provádět minimálně stejně efektivně jako jiná organizace, jaký rozsah musí činnosti mít, abychom dosáhli cíle?
3. Podrobné zpracování plánu zdrojů potřebných pro uskutečnění činností – osobní náklady, budovy a vybavení, technologie.
4. Stanovení měřítek úspěšnosti - jasné a snadno měřitelné cíle.

Obsah podnikatelského plánu (příklad možné struktury)

Souhrn

Cílem je přesvědčit potencionálního investora, že záměr stojí za bližší studium. I když jím podnikatelský plán začíná, je to poslední část, která se zpracovává. Neměl by být delší než dvě strany, měl by z něj být patrný sociální rozměr podnikání. Souhrn by měl zmínit zásadní body podnikatelského plánu: stručnou historii organizace, stručná definice očekávaného efektu a cíle záměru, popis výrobku nebo služby se zaměřením na jeho potřebnost na trhu, stručný popis konkurence, způsob výroby nebo provedení služby, shrnutí finančních analýz, potřeb a zdrojů financování.

Organizace a obor činnosti

Je důležité uvést poslání organizace - v čem organizace vyvíjí činnost nebo hodlá vyvíjet činnost, popis našeho výrobku nebo služby, fakta o organizaci (vlastnické poměry, právní forma, současná situace organizace a výhled do budoucnosti), organizační struktura s uvedením kompetencí jednotlivých osob, je vhodné zpracovat organizační strukturu ve formě organizačního schématu.

Obor podnikání – stručný popis oboru podnikání, současný stav oboru a možnosti rozvoje oboru, popis hlavních konkurentů a jejich pozice na trhu, analýza efektu hlavních ekonomických, sociálních, technologických a legislativních trendů.

Výrobek/služba

Popis výrobku nebo služby – podrobný popis včetně fotografií, pokud je to k dané problematice relevantní.

Výzkum a vývoj – je popisován, pokud je nutné ho provádět, popisuje se způsob a rozsah provádění výzkumu před uvedením výrobku či služby na trh.

Popis vlastnických práv – je nutné popsat všechna autorská práva a vlastnická práva, včetně faktorů, které umožní získat výhodnou pozici na trhu v daném oboru.

Plány pro další rozvoj výroby nebo služby nebo pro vývoj nového nebo zdokonaleného produktu.

Popis vlastního provozu výroby nebo poskytování služby - výrobní procesy, fyzický prostor a zařízení apod.

Technické a technologické řešení investic – odůvodnění zvolené technologie a plánovaných investic, investiční záměr - studie.

Analýza trhu

Definice trhu: definovat cílový trh a místo na něm. Popis potenciálních zákazníků (věk, pohlaví, profese, výše příjmů, nákupní zvyky), jejich umístění, proč kupují nebo by mohli koupit váš výrobek nebo službu, za jakých podmínek kupují nebo by mohli kupovat, jaká předpokládáte očekávání zákazníků s ohledem na vyšší ceny, kvalitu a servis.

Historie: pokud má organizace nějakou historii, popište, jak byly vaše výrobky nebo služby přijímány na trhu, zmiňte i případné negativní reakce na váš produkt a probíhající nebo plánované akce, které by měly vést k překonání těchto problémů.

Velikost trhu: popis současného objemu trhu, rozsah je stanovován zejména na základě statistických údajů a průzkumu mezi potenciálními distributory a zákazníky.

Cílový trh: identifikace cílového trhu a jeho segmentů. Soustředění prostředků na potřeby specifického segmentu trhu a nalezení specifického místa na trhu může předznamenat úspěch či neúspěch. Uveďte, jak budete potenciální zákazníky identifikovat, oslovovat a kontaktovat, včetně toho, jaké stránky produktu budete zdůrazňovat.

Trendy trhu z časového hlediska: popis možného růstu trhu, předpokládaný rozsah trhu v období několika dalších let. Zdroje a předpoklady musí být realistické, opřené o statistická data, dané technologickým vývojem, měnicími se požadavky zákazníků apod.

Sezónnost – projeví se v odbytu výrobků či služeb sezónní výkyvy, změny požadavků zákazníků s ohledem na např. roční období apod. Pokud sezónní výkyvy existují, jak na ně bude podnikatelská aktivita reagovat.

Konkurence – popis konkurentů a jejich podílu na trhu. Srovnání ceny, výkonnosti, servisu, záruky a jiných služeb spojených s produktem. Shrnutí silných a slabých stránek konkurentů v různých oblastech (např. finance, provoz, umístění ...). Pokud konkurenti dosud nejsou, popis možných konkurentů v budoucnosti, jaké jsou bariéry vstupu na trh.

Marketingová strategie

Odhad prodeje a podílu na trhu - odhad objemu prodeje a podílu na trhu v jednotkách i v ceně, odhad je založený na subjektivním ocenění, odhad potenciální velikosti trhu, analýza trendů a konkurence, uvést hlavní zákazníky, kteří by mohli nakupovat.

Stanovení ceny - jak jsou stanoveny ceny, srovnání vlastní cenové politiky s hlavními konkurenty, jak vlastní ceny podpoří přijetí produktu. Ceny ovlivní nejen počet zákazníků, ale také jejich strukturu.

Prodej a distribuce – plán prodeje a distribuce, pokud se bude jednat o přímý prodej, jak bude tento prodej organizován a řízen, jak bude prodej probíhat (např. distributoři, kamenný obchod, prodejci), analýza efektivity prodeje (kolik jednání, úsilí bude vyžadovat získání zákazníka), popis strategie servisu a záruk a metody používané v této oblasti.

Propagace, reklama – popis, jak bude výrobek propagován, jak se dostane do povědomí zákazníků, odhad podílu nákladů na celkových nákladech, načasování propagace.

Marketingový mix: 4P (product, price, place, promotion) a 4C strategie (customer value, customer cost, communication, convenience).

Jaké jsou konkurenční výhody vašeho výrobku?

SWOT analýza podnikatelské aktivity - analýza silných a slabých stránek, externích příležitostí a hrozeb v managementu i marketingu.

Provoz

Popis umístění provozovny, výhody a nevýhody lokality vzhledem k nákladům na pracovníky i materiál, dostupnost, blízkost k zákazníkům, dopravní dostupnost, místní předpisy, které by mohly ovlivnit podnikatelskou aktivitu.

Fyzický prostor a zařízení- popis fyzických prostorů, které jsou užívány nebo budou získány – pronájem, koupě nebo vlastní výstavba, cena pro jejich získání, odhad budoucích potřeb zázemí a zařízení.

Výrobní procesy - jaké procesy jsou používány při výrobě produktů nebo poskytování služby, popis výrobní metody, řízení kvality, výroby, skladování, logistiky, potřeba surovin pro výrobu produktu, organizace a řízení nákupů, rozpis fixních a variabilních nákladů.

Management a řízení

Manažerský tým - jak je organizován manažerský tým, popis role každého člena týmu, investoři hledají vyvážený tým se zkušenostmi. Pro každého člena klíčového týmu souhrn povinností a zodpovědností, kompetencí, dosažené vzdělání, předchozí zkušenosti v oboru, odměňování managementu.

Správní rada nebo jiný vrcholový orgán organizace - uvést členy správní rady, jak mohou přispět k naplňování poslání.

Další externí služby - uvést např. účetní, bankovní a jiné firmy spolupracující s organizací.

Lidské zdroje

Uvedení požadavků na lidské zdroje: počet pracovníků a jejich úvazky, struktura pracovníků znevýhodněných a pracovníků bez znevýhodnění, způsob přijímání pracovníků, potřebná kvalifikace a vzdělání, praktické dovednosti, druh potřebného výcviku, popis systému odměňování a motivace.

Plán činnosti (harmonogram)

Popis dílčích aktivit – kroků a důležitých mezníků. Rozdělení investiční a provozní fáze realizace podnikatelského plánu, důležitý je realistický časový plán, který ukazuje časovou posloupnost hlavních

činností podnikatelského plánu, nepodceňovat časovou náročnost určitých aktivit (např. realizace výběrového řízení na dodavatele, rekonstrukce budovy apod.).

Rizika podniku

Rozvoj každého podniku s sebou přináší rizika a problémy, analýza rizik podnikatelského plánu včetně způsobů jejich eliminace, analýza a rozpoznání příčin rizikových situací.

Finanční plán

Finanční plán by měl popisovat typ a množství zdrojů, které jsou nezbytné pro realizaci podnikatelského záměru, měly by být začleněny informace o aktuálním finančním stavu a výhled finanční situace do budoucna.

Zpracovávané finanční analýzy: potřeby a zdroje dlouhodobého a oběžného majetku (formou rozvahy), investiční, provozní – na dobu realizace a udržitelnosti projektu, finanční harmonogram, průběh cash flow pro realizaci investiční a provozní fáze projektu, finanční udržitelnost projektu - zhodnocení cash-flow, vysvětlení, jak budou využívány získané fondy.

Finanční projekce – projekce toku hotovosti na období 3 let, plán toku hotovosti v prvním roce na bázi měsíční nebo čtvrtletního dělení.

Doložení aktuálních a historických finančních výkazů, pokud již má organizace za sebou nějakou historii - ve formě rozvahy a výsledovky za poslední 3 roky nebo od založení.

Nefinanční přínosy a příležitosti (sociální rozměr podnikání)

Nefinanční příležitosti a přínosy (sociální dopady apod.), popis cílové skupiny ve vztahu k podnikatelským aktivitám a poskytovaným službám, popis poskytování přiměřené individuální pracovní a psychosociální podpory zaměstnancům z cílové skupiny (zaškolení, úpravy pracovního prostředí a pracovních podmínek, odborné vedení, profesní rozvoj, rozvoj dovedností atd.), popis naplňování rovných příležitostí pro zaměstnance z cílové skupiny (způsob podpory znevýhodněných pracovníků k dosažení rovných podmínek, sladování rodinného a pracovního života, kariérní postup, velikost pracovního úvazku se řídí možnostmi pracovníka apod.). Zpracování principů sociálního podnikání.

Přílohy

K podnikatelskému plánu je možno přidat: statistická data o trhu, výroční zprávy organizace, fotodokumentaci k plánu, reference a doporučující dopisy nebo vyjádření různých subjektů, předběžné dohody s odběrateli, zakládací dokumenty k organizaci (např. statut, zřizovací listina, registrace u příslušného orgánu, doklad o jmenování statutárního zástupce).

Příklady dobré praxe sociálního podnikání v ČR naleznete například na internetových stránkách:

<http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/cz/adresar-socialnich-podniku>

Zdroj:

<http://www.ipodnikatel.cz/O-podnikani-obecne/socialni-podnikani.html>

<http://socpo.vsp.cz/attachments/attachments/attachment/Po-korekture-SO-Janak-280810.doc>

<http://socpo.vsp.cz/attachments/attachments/attachment/SOCP0II-kolibova-vaclavikova-belova-220610.doc>

Sborník příkladů dobré praxe

Úspěšné metody a praxe na poli sociálního začleňování z Belgie a Nizozemska

Grafické zpracování: Radovan Goj

Obálka: Radovan Goj

Vytvoření této publikace bylo financováno z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Praha, Karviná, březen 2014